

Теорія і методика виховання
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПЛАНУВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ

Прищеп С. М.

**Аспірантка Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини**

Актуальні проблеми сучасності сформулювали соціальний запит – виховати особистість, яка зможе творчо мислити, приймати власні рішення і самостійно їх виконувати.

У зв'язку з цим виникає потреба побудувати таку модель особистості, яка б дозволила з'ясувати її сутнісні характеристики, дати змогу виділити особистість одночасно як внутрішньо самостійну і як таку, що тісно пов'язана з такими системами, як суспільство та оточуюче середовище.

Сьогодні проблема особистісної активності учнів нова, адже донедавна не знаходила належного застосування в системі цінностей українського суспільства. Якщо розглядати проблему з історичного погляду, то протягом всієї історії розвитку людської активності спостерігалось існування двох систем: колективізму та індивідуалізму, котрі на певній стадії, за певних умов витісняли одна одну.

Сучасний підхід до суспільних проблем має свої чітко окреслені особливості, зокрема, переглядається традиція індивідуалізму, з якої зростала західна цивілізація. На Україні довгий час спостерігалось існування колективної системи, яку дослідниця Анікеєва Н. розглядала як: «свідому організацію продуктивних сил суспільства для виконання певного соціального завдання» [1]. Ідеологи таких систем свідомо принижували значення особистісної активності, посилаючись на те, що особистість не завжди прагне до суспільної мети.

Мета написання доповіді – з'ясувати основні види та оптимальну організацію особистісної активності школярів.

Слово “активність” походить від латинського “activus” і означає діяльну участь у будь-чому, енергійну діяльність. Слово “активність” походить від латинського “activus” і означає діяльну участь у будь-чому, енергійну діяльність.

Поняття “активність” у Словнику іншомовних слів означає: “посилена діяльність, діяльний стан” [3, 22].

Так як особистісна активність є складною та універсальною проблемою, то увагу їй приділяли не тільки психологи та педагоги: К. Абульханова-Славська, М. Боришевський, О. Киричук, О. Коберник, О. Конопкін, В. Лозова, С. Собко та ін., але й філософи та соціологи: Г. Ареф’єва, Є. Головаха, Н. Соболева, Т. Титаренко та ін.

Якщо розглядати специфічність розвитку особистості, то варто звернути увагу на таку її рису як активність, адже активність людини є тією основною властивістю, за допомогою якої особистість вправно керує своїм розвитком, враховуючи цінності та вимоги суспільства.

Отже, аналізуючи дослідження вищеназваних вчених, можна стверджувати, що активність має особистісний рівень, спосіб задоволення потреб, особистість, яка змінює, перетворює потреби згідно власним позиціям. Саме особистісна активність забезпечує єдність фізичного, психічного, соціального й духовного розвитку особистості.

В зв’язку з цим, в нашому дослідженні, ми виділяємо чотири основних види особистісної активності за сферами розвитку: фізична, інтелектуальна, соціальна та духовна.

Фізична активність – окреслює певний рівень рухових навиків і умінь, фізичних якостей кожного школяра.

Школярі мають обрати такі види фізично-оздоровчої діяльності, які б підкреслювали їхні інтереси, здібності. Фізично-оздоровча діяльність має реалізуватися на засадах цілісності, системності, адже це допоможе не лише зміцнити здоров’я, а й підвищити оздоровчу активність.

Як стверджує О. Коберник, щоб забезпечити позитивний результат, система роботи повинна включати в себе організацію шкільного режиму: дотримання у школі гігієнічних норм щодо освітлення, температури повітря, шкільного обладнання, раціонального харчування, загартування; профілактичне медичне обстеження, пропаганду здорового способу життя [2].

Звичайно потрібно залучати учнів у різні види спортивно-фізкультурної діяльності, а саме: класні години, години спілкування, конференції, круглі столи, уроки-тренінги, уроки фізичної культури.

Стимулюванню фізичної активності учнів будуть сприяти організовані свята козацької слави, вечори козацьких та гайдамацьких традицій, про побут та звичаї Запорізької Січі.

Для закріплення думки про важливість спорту у житті людини можна запрошувати місцевих спортсменів, тренерів; відвідувати спортивні змагання, читати книги про спорт, про видатних спортсменів та їх потім обговорювати. Щоб оздоровити школярів, ефективно проводити туристичні походи, адже вони загартовують учнів, вчать любити природу, а проведення різних естафет та ігор привчають учнів бути відповідальними, самостійними, допомагати однокласникам.

Інтелектуальна активність – здатність школяра мислити, відображає його готовність та прагнення до розумової діяльності. Виховний характер пізнавальної активності поглиблюється за умови постійної участі учнів в таких ситуаціях, де учні повинні точно та лаконічно подавати власні думки, рецензувати думки однокласників, ділитися своїми знаннями з іншими.

Розвиток пізнавальної активності спрямований на заохочення та підтримання школярів у прагненні здобуття нових знань, розвиток гармонійної, інтелектуальної і духовно багатой особистості.

Встановлено, що формування інтересу, активізація діяльності учнів, тобто інтелектуальне виховання ефективно здійснюється шляхом проведення:

предметних олімпіад; виставок дитячих робіт, виконаних в гуртках; ділових ігор; конкурсів знавців певного предмета; вечорів нерозгаданих таємниць; пізнавальних розмов; похід в музей, театр, та обговорення почутого, побаченого.

Правильне та своєчасне проведення заходів створює сприятливі умови для розвитку пізнавальних інтересів, залучає учнів до пошукової діяльності.

Соціальна активність – виокремлення власної індивідуальності кожного школяра, підготовка до вибору свого місця у соціальному середовищі.

Для підвищення соціальної активності підлітків варто проводити українські народні свята, застосовуючи при цьому елементи мовленнєвого етикету українців, впроваджувати курси риторики, комунікативні тренінги. Не менш важливим є проведення бесід на різні теми, конкурсів, диспутів, фестивалів, літературних вечорів, щоб допомогти дітям прислухатися та розуміти оточуючих, вміти висловити власну думку та зуміти захистити її.

Надзвичайно ефективним є впровадження курсів риторики, які спрямовані на формування у підлітків ефективної мисленнєво-мовленнєвої діяльності. Цей курс риторики може складатися з чотирьох занять, які охоплюють найважливіші аспекти риторичного красномовства, наприклад:

- 1) Народна риторика – основа мовленнєвої поведінки кожної особистості.
- 2) Композиція промови, її тема, вид та цільова установка.
- 3) Промовець та аудиторія. Вимоги до тез та їх аргументація.
- 4) Основні положення риторичного ідеалу. Культура ораторської мови.

В результаті учні зможуть вільно висловлювати власні думки. За допомогою курсів учні удосконалять вміння спілкуватись з іншими людьми, зможуть вступати в різні дискусії, диспути, а також переконувати опонентів щодо правильності своїх позицій.

Духовна активність – розкриває сутність морально-духовних цінностей кожного школяра, реалізується у самооцінюванні власних вчинків, які відображають ставлення до своїх рідних, близьких та оточуючих людей.

Для успішної організації духовної активності класним керівникам потрібно дотримуватися певних вимог: у взаємодії вчителя та учня реалізувати гуманістичний підхід, а саме: своєрідність та індивідуальність кожного підлітка; ставитися до підлітка як до свідомої особистості; педагог має бути порадиником, старшим другом.

Встановлено, що формування духовної активності підлітків ефективно здійснюється шляхом проведення: тематичних вечорів; перегляду історичних фільмів; походу до костюлу, театру; культурно-масових робіт (прибирання навколо пам'ятників, допомога по господарству людям похилого віку, відвідування ветеранів війни).

Ми вважаємо, що проблема людського чинника в сучасних умовах суспільства, робить значною та актуальною і проблему особистісної активності. Людська активність, полягає в тому, що особистість сама перебуває в постійному русі, виявляє власну динаміку в різних видах діяльності.

Список використаних джерел:

1. Аникеева Н. Развитие потребности в общении – одна из важнейших формирования личности // Формирование потребности личности в общении. – Новосибирск, 1981. – с. 21.
2. Коберник О. Психолого-педагогічне проектування виховного процесу в сільській школі [Текст]: дис... д-ра пед. наук: 13.00.07. / Коберник Олександр Миколайович; Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти АПН України. – К., 2000. – 466 арк.
3. Словник іншомовних слів. / Уклад.: С. Морозов, Л. Шкаралупа. – К.: Наукова думка, 2000. – 680 с.